

Løgstør – barndommens by

Med denne titel fortæller tidligere rektor ved Marselisborg Gymnasium Brorson Fich, der var søn af provst Fich, Løgstør, om sine drengeår i Løgstør.

Tidligere bragt i Løgstør Avis i 1949

Redigeret af Finn Jensen

Som 5-årig kom jeg til Løgstør i 1899 engang, så jeg har faktisk oplevet at bo i "flækken" Løgstør, om end kun i nogle måneder. Den store ophøjelse til købstad har intet spor efterladt sig i min erindring, men det vil man vel heller ikke forlange. Mit barndomshjem lå i Toldbodgade og var et ret stort og forfaldent hus, som vist engang havde været fabrik og siden var blevet reduceret til præstegård; dets nedgang fortsattes senere!

Den gamle Præstegård (maleri af Frits Reuter)

Bredgade, købmand Tøttrup th.

Jeg er altså "vesterbo", og det er underligt, hvordan i mine barndomsminder østerbyen står som en fjern og uvirkelig egn. Så snart jeg er på den anden side af hovedgaden, er jeg i det fremmede, et sted, hvor vi aldrig kom – undtagen når der var fest i anlægget,

eller på vej til skole og så var der andet at tænke på. Engang imellem blev jeg sendt i ærinder til købmand Tøttrup i Bredgade og det står for mig som ekspeditioner til et farligt og ukendt land. Byen på østsiden af torvet hørte med til dette fremmede og navnlig bragtes min fantasi i bevægelse af haverne inde i trekanten mellem Østerbrogade, Skolegade (nu Købmagergade) og Torvegade. Det lykkedes mig aldrig at komme derind, så den dag i dag er der et stykke no man's land i min fantasi.

Også i vestbyen var der et stykke hemmelighedsfuldhed: Postmester Dahlgreens have. Posthuset lå ved fode af bakken, lige overfor bager Jacobsens

Søndergade nu Fischersgade med bageren tv. og Dahlgreen th.

hus med den høje trappe med jerngelænder op til butikken og konditoriet. Fra Søndergade (nu Fischersgade) kunne man ikke se haven, den var helt dækket af huse;

man måtte ind ad en smøge og en sti fra Grønnegade – der lå haven med gærder og plankeværker, kun til at skimte mellem brædderne, uendelig stor og hemmelighedsfuld. På den anden side af stien lå "Toften", ubeboet, med små haver og en grøft. Først da overlærer Rolighed Larsen lige overfor sprøjtehuset byggede en sig en flot villa, hvis køkken han beboede, blev der rigtig gade. Ellers var det Post-Morten, der havde lidt landbrug der, hvor nu Frimenighedskirken ligger. Gadens nye Navn husker Jeg ikke, vi kaldte den altid Toften, så længe jeg kan huske (nu Fredensgade).

Det hjemlige, det var havnen og kanalbakken. Pladsen foran toldboden (der dengang var enetages) var helt åben ud mod fjorden. Det store kullager fandtes ikke, der var kun en forfalden afspærring ind mod kanalbakken. Et stykke længere ude lå det lille kanalkontor og oppe på bakken knejsede lodshuset (det, som nu står på selve havnen) med et mægtigt udkigstårn

Kanalen

ved siden af med en himmelhøj trappe, hvor det var forbudt drenge at færdes; nå, man kom der nu også uden tilladelse. For resten var jeg ikke så bange for at blive grebet der; far var gode

venner med lodserne. Han tilbragte ofte hele formiddagen deroppe for at få sig en passiar, læse aviser og lejlighedsvis tage vagten, når alle lodserne var ude. Deroppe traf man den statelige lods Østergaard, som man kendte bedst fra fastelavnsmandag, når båden kørte byen rundt med matroser foran i hvide skjorter og røde skærf og mandskab til at "ro" den frem. Der sad Østergaard i herlig admiralsuniform agterude og styrede; forude stod lods Lassen (som vist egentlig hed Larsen) som bådsmand og affyrede med mellemrum sine til lejligheden passende meldinger. Alle vidste, at der kom en, når båden holdt udenfor en velhavende, men meget fedtet købmand. Når bøsserne forgæves havde raslet ved døren, lød hans dybe røst: "Fire favne, ingen bund!" hvorpå båden sejlede videre, mens folk grinede. Det var underligt for en dreng at møde disse marinens stormænd i det civile liv, så at sige, men noget af respekten for de fine uniformer hang ved, selv om de snakkede nok så hyggeligt med provsten.

På kanalbakken kunne man lege storartet, og ved kanalen var der glimrende at fiske, øllebutter og krabber, andet blev det sjældent, når man kun havde et stykke strik med en snegl på; kroge var der sjældent råd til, de kostede 1 øre stykket og hvor skulle man få dem fra? I min barndom var kanalen "levende": der gik skibe igennem, trukket af en hest ud til Lendrup; af og til hændte der endnu større ting. En dag kom vi styrtende hjem med den gjal-

dende meddelelse: "mor, der går en stor damper og græsser oppe på kanalbakken!" Det var første gang vi havde set en damper lægge til i kanalmundingen. Når en damper viste sig, var det om at galoppere ud til "Davidsens" for at se broen blive lukket op. En mand kom ud af huset på den anden side med et stor håndsving parat og med det drejede han broen op – et storartet syn. Vi misundte hans drenge, som kunne få lov at køre med, når broen gik op.

Kanalen var en tid min indtægtskilde. Når badehusene var sat op, var det en lang vej for folk at gå helt ud til broen og tilbage igen; vi drenge lå så i kanalen med en båd – hvis det var, har jeg aldrig opdaget – og vrikkede folk over for medelst 2 øre.

Fjordbadet

En søndag havde der været fodboldkamp og bagefter kom begge hold ned for at svale sig efter kampens hede; den dag steg min indtægt til 76 øre, en fantastisk sum at eje – lomme penge var der ikke noget, der hed dengang.

Torvegade med købmand Tommerup tv.

Jeg ernærede mig ellers ved at hugge de procenter, som den rare købmand Tommerup gav for "kontant betaling" og regnede ud på en pose. Et viskelæder fjernede denne rabat og fortjenesten gik i min lomme, ofte 5 – 10 øre! Min mor undrede sig tit over min tjenstvillighed, når lørdagsindkøbe-

ne skulle hentes.

Om barndomslegende har jeg skrevet for nogle år siden og skal ikke gentage, hvad jeg dengang fortalte.

Livets alvor var skolen. Jeg er så gammel, at jeg har gået i Løgstør private realskole, som lå i Fischersgade ikke ret langt fra sygehuset og var en lang gul bygning med en gymnastiksal med gavlen til gaden. Her regerede overlærer Lavendt og "Moster Mikkelsen" var den hyggelige legetante for os små; selv en ganske lille person, men med myndighed, når det skulle være. Vi elskede hende højt. Året efter rykkede vi ud til den nye skole ved slagteriet og så tonede nye lærere frem. Til engelsk (vi læste engelsk allerede i 2. klasse!) fik vi Rasmussen, rødhåret og røds-kægget, impulsiv, men rar og vist ikke så vanvittig energisk; mit mest levende indtryk er da, hvordan vi kogte vand på et spritapparat i vindueskarmen til hans pulvere, som skulle nydes til bestemte tider.

En ny lærer kom til skolen, Olaf Jensen, nybagt cand. mag., ung, med forlegen rødme på kinderne, dygtig. Han blev min yndlingslærer og siden mine forældres trofaste ven på de gamle dage. Så var der frk. Tobiesen, en noget

Lavendt

mandhaftig og hvas dame, hvis egenskaber vi først efterhånden lærte at sætte pris på. Senere kom Munch, bornholmsk og altså uberegnelig, men en stærkt interesseret lærer, som slæbte os ud at botanisere, så jeg blev ivrig botaniker for en tid. Og over det hele knirkede overlærer Lavendts frygtindgydende støvler; hørte man dem på

gangen, blev der øjeblikkelig stille i klasserne. Han var en myndig skoleleder og en streng lærer; hånden sad løst på skaftet. Man kunne sine sager hos ham, men vores eneste følelse for ham var vist respekt og frygt.

Et eller andet på skolen var anderledes dengang end nu. Vi mødte alle sammen i træsko, når det regnede og når det ringede ind, skiftede vi til gymnastikskoene, der stod i hylder lige uden døren. De blev naturligvis også brugt til gymnastik og vor eneste omklædning var, at vi lagde blusen, så var det i orden. Vi døde ikke af det. Det var vi nærmere ved, når den månedlige "omflytning" foregik. Vi fik numre efter vore karakterer og det forkyndtes

for den samlede skole – vi stod i den lange gang og Lavendt midt for læste op og ledsagede oplæsningen med kommentarer; syndere, der gik nedad, fik en ordentlig omgang. Om det var videre pædagogisk, skal jeg ikke kunne sige; men bange var vi. Skolen var ellers hyggelig syntes jeg og jeg har ikke mange bitre minder derfra men mange muntre.

Selvfølgelig var festerne i byen afvekslende fra dagliglivet. Når processionen samledes på torvet foran borgerskolen, var det ophøjet at se far foran i toget (han talte vist altid for kongen ved grundlovsfesterne) lige bag ved orkestret. Dette bestod af Sørensen Kjældgaard og hans afkom; man havde på fornemmelsen, at han bevidst havde arbejdet på at skaffe sig et barn til hvert instrument. De kom alle sammen i aktivitet, når han spillede til dans, for så kunne han sætte sine døtre på violinernes pladser; i processionen deltog kun drengene med

messingtøjet, livlig misundt af os andre. Så var der alle fanerne forrest, et uendeligt tog, syntes jeg, når det skred gennem Skolegade og Østerbrogade til anlægget. Der tabte vor interesse sig, for der stod mænd frem på tribunen og råbte – uden musik til, et mis-

Sørensen Kjældgaard med familie

brug af en musiktribune – og så gik vi. Men næste dag lagde man vejen om ad anlægget; for det kunne tænkes, at der var mønter at finde i græsset, hvor teltene havde stået.

Der var også børnefest i min barndom; hvem der arrangerede den, var os børn ligegyldigt og jeg har aldrig fået det at vide. Så var man selv i processionen, egentlig ikke særlig morsomt. Hvad der foregik, når vi kom ud i anlægget, husker jeg ikke; dunkelt står det for mig noget om sækkeløb, men det har ikke gjort større indtryk på mig.

Menneskene i Løgstør – et farligt emne, fordi der er stor forskel på, hvad en dreng ser i dem og hvad den voksne tænker sig, der ligger bag. Af hensyn til mine jævnaldrene, der læser disse linier, vil jeg dog nævne nogle få. Der var den pompøse borgmester Boss, der tog sig selv og sit embede såre højtidelig og som var byens uindskrænkede hersker i sine første år. Der var den stærke dr. Kjeldgaard med det store skæg og den myndige fremtræden. Han var rar, når man kendte

Dr .Kjeldgaard

ham og hans hus var samlingssted for de kunstnere, som kom og gav koncerter i musikforeningen. Der dukker ansigter op: den bidske boghandler Nordentoft, den maleriske boghandler Støckel med det mægtige skæg, den barske "politi Knudsen", drengenes skræk, den altid snakkende overlærer Larsen fra borgerskolen, han, som til byens jubel betegnede sig i en artikel som "en svoren hader af al bysnak"; hans skæbne blev jo trang nok. På havnen var der Peter København, en lille mand med rødsprængt vejrbidt

Boghandler Støckel med sin hund Uncas

ansigt og ørenringe; han holdt justits med os drenge og var frygtet for sine gjaldende udskældninger på uforfalsket københavnsk. Og på gaden traf man altid den lille inkassator Georg Nielsen, "Gokke" kaldet, som gerne fik sig en passiar med børnene og som var barnligheden selv. Hvert år indfandt han sig i præstegården for at gratulere far til fødselsdagen, altid med oplysningen: "Nu er jeg snart lige så gammel som provsten". Han blev for resten ved at være 2 år bagefter lige til døden sinkede ham uhjælpeligt i kapløbet.

De spredte minder, jeg her har fortalt, dækker ikke det egentlige, det som i virkeligheden er blevet tilbage af erindringen og som mens jeg nu har nedskrevet, hvad der faldt mig ind, har flyttet mig 40 år tilbage: det er følelsen af et uendeligt langt tidsrum, en hel evighed tilbragt i Løgstør; det er mindet om den stemning, der siden dukkede op, når jeg kom hjem på ferie og toget kørte over overskæringen ved remisen, så kunne man se kirken – skønt jeg godt ved, at den ikke er noget arkitektonisk mesterværk, kan jeg ikke lade være med at synes, der er den kønneste kirke, jeg har set. Det er følelsen af tryghed ved at kende hvert hus, hver gade, alle mennesker. Det er glæden ved udsigten fra bakken, ved blæsten fra bredningen, ved kælkning på bakkerne og skøjteløb på fjorden. For mig er Løgstør endnu verdens centrum. Men *mit* Løgstør er der ikke mere. Ingen kender mig, når jeg på et sjældent besøg går gennem gaderne på vej til kirkegården, nu min eneste tilknytning til byen, bortset fra et par gamle skolekammerater. Mit barndomshjem er blevet husvilde boliger, nye huse er groet op. Bakken hvor vi legede på kornmarkerne, er blevet til et helt bykvarter og en stor plantage. Alligevel er byen mig fortrolig. Gaderne er da de samme, Aistrup og ”du Nord” og bager Thorstensen eksisterer fremdeles og stemningen ved den friske, blæsende fjord med Aggersborg malerisk i baggrunden er, som da man var dreng. Jeg drømmer undertiden om at tilbringe min livsaften som pensionist i Løgstør; men det bliver vel kun i min barndoms drømmeby, jeg får lov at fæste bo.